

Politika és politikatudomány a háború árnyékában

Szerkesztői előszó

NAGY LEVENTE¹

A 2008-tól kezdődő gazdasági, majd a 2015-ös európai migrációs válság, a pandémia, Oroszország fokozatos erősödése, majd az orosz-ukrán háború – mely sokként érte a nemzetközi közösséget, benne az Európai Uniót és tagállamait – olyan destabilizáló események, amelyek jócskán elhalványították azt a – 90-es években még magasan szárnyaló – reményt, hogy a hidegháború vége és a Szovjetunió felbomlása a nyugati liberális demokrácia átfogó győzelmét fogja eredményezni, mondván, hogy a nyugati modellnek nem létezik egyetlen vonzó alternatívája sem. A Kelet „beolvadása” a Nyugatba azonban távolról sem a várakozásokkal összhangban történt, nemcsak azért, mert keleten hiányoztak bizonyos feltételek, illetve, mert az „utánzás politikája” nem hozta el a kapitalista demokráciához fűzött reményeket, hanem azért is, mert a liberális demokrácia, strukturális okokra visszavezethető válsága (vagy legalábbis a válság érzése), illetve a fenti események hatására a keleti társadalmakban már korántsem tűnt olyan vonzónak a nyugati minta, mint korábban.

A fent említett események Európa nyugati, illetve keleti felén is kihívásokat, megtorpanásokat, és ha nem is azonos mértékű, de komoly változásokat eredményeztek. E változások számos ország politikájára, azon belül pártrendszerére, választási rendszerére, és nem utolsósorban, biztonságpolitikájának mikéntjére is rányomták bélyegüket. Az alábbi – számos aspektusra fókuszáló – tanulmányok az utóbbi évek, évtizedek kihívást jelentő eseményeinek politikai hatásait (változásait) vizsgálják reprezentatív kérdőíves elemzés révén (Gere–Stefkovics), elméleti vonatkozásban (Unger), empirikus megközelítésben (Tanács–Mandák–Tóth), valamint biztonságpolitikai szempontok mentén (Berényi).

Gere Dömötör és Stefkovics Ádám az egyén politikai identitásának formálódását és a politikához való viszonyát meghatározó politikai szocializációt helyezik górcső alá. A szerzőpáros a családot, mint a szocializáció egyik legfontosabb színterét, és ezen belül is a szülők gyerekeikre irányuló szocializációs hatását vizsgálja a politikai homofília középpontba helyezésével. Sokrétű vizsgálatuk egy

¹ Debreceni Egyetem, Politikatudományi Tanszék; e-mail: nagy.levente@arts.unideb.hu

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – Politika és politikatudomány a háború árnyékában

2023-as kérdőíves kutatásra támaszkodik, és tulajdonképpen a következő három kihívó kérdésre keresik a választ: Vajon milyen mértékű a politikai homofília szülők és gyermekeik között Magyarországon? Milyen mértékben határozza meg a szülők politikai identitása a gyermekek politikai aktivitását? Milyen mértékben függ (ha igen) a szülői attitűdök átadásának sikere a szülők közötti politikai homofiliától?

Unger Anna mindenekelőtt a nem-demokratikus, többpárti választások versengő jellegét vizsgálja, kiemelve, hogy a *verseny*, illetve a *versengés* fogalma, mint a demokrácia alapvető vonása, nincs kellő mértékben feldolgozva. A választások versengő jellegének (pl. a versengő autoriter hibrid rezsimiek esetében) politikatudományi megközelítése ezért indokolt. Teszi ezt a szerző azzal az alapvető kitételrel, hogy a valódi (versengő) választások meglétét a *választási integritás*, illetve a *manipulált választás* fogalmaiból és sajátosságaiból érdemes levezetni. Munkájában Unger egyébek mellett annak a kihívó kérdésnek a megválaszolására keresi a módszereket, hogy hol húzódik vajon a nehezen meghatározható határ a versengő autoriter hibrid rezsimre még jellemző érdemi (de már nem tisztességes), és a teljes autokráciát beharangozó nem érdemi (torz) verseny között.

Tanács-Mandák Fanni a 2022-es, érdemi fordulópontokat hozó parlamenti választások beható elemzését megelőzően az olasz választási rendszer fejlődéstörténete, illetve az olasz választójogi reformok gondos feltérképezését végzi el. A 2022-es választások történelmi jelentőségére fókuszálva a szerző különös hangsúlyt fektet nemcsak arra, hogy az olasz választások történetében első ízben alkalmaztak azonos választási rendszert a két házra vonatkozóan (a maga politikai következményeivel), hanem a szavazói részvétel csökkenésének ok-okozati összefüggéseire, a választói volatilitás növekedésének magyarázatára, a választási eredmények behatóbb elemzésére – középpontba helyezve a Georgia Meloni vezette FDI párt győzelmét –, és nem utolsósorban, az olasz pártokat érintő változásokra, az egymáshoz fűződő viszonyainak átalakulására, formálódására is.

Tóth László a lett politikai „átrendeződésbe”, elsősorban a lett pártpolitikai palletta változásaiba nyújt betekintést a 90-es évektől elindult függetlenedési és demokratizálódási folyamattól a 2020- tavaszán kezdődő pandémia, de különösen a Balti országok biztonsági helyzetét alapjaiban átrendező orosz-ukrán háború okozta nehézségekig. A szerző megkülönböztetett hangsúlyt fektet a háborúnak a lett pártstruktúra átalakulására és a 2022-es választási eredményekre gyakorolt hatásaira, illetve az etnikai (lett és orosz) törésvonal mentén „kettéosztott” pártrendszer és a választási rendszer szövevényes viszonyára.

A biztonság(politika) fogalmának „orosz értelmezése”, és annak megkérdőjelezése képezi Berényi Zoltán munkájának gerincét. A NATO és a Szovjetunió közötti hidegháborús időszakot követően, illetve ez utóbbi összeomlásával (1991) Oroszország integrálódott valamelyest a nemzetközi rendszerbe és világgazdaságba. Ebből

TEMATIKUS TANULMÁNYOK – Politika és politikatudomány a háború árnyékában

kiindulva, a dolgozat alapvető feladata a következők megválaszolása: Mivel magyarázható, hogy a NATO és Oroszország közötti, a hidegháború lezárását követő időszakban kevésbé konfliktusos kapcsolat fokozatosan ellenségessé mélyült? Alá lehet-e támasztani azt az orosz állítást, hogy a NATO alapvető törekvése marginalizálni és hátrányos helyzetbe hozni Oroszországot, amelyből következik, hogy a NATO egyértelmű fenyegetést jelent Oroszországra?